

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobce: **Ing. D. O.**, zastoupeného Mgr. Robertem Sedláčkem, advokátem se sídlem Jaselská 27, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 9. 4. 2008, č. j. x, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 27. 2. 2009, č. j. 22 Cad 103/2008 – 23,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností napadla žalovaná (dále též „stěžovatelka“) v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Brně, kterým bylo zrušeno její rozhodnutí ze dne 9. 4. 2008, č. j. x, a věc jí vrácena k dalšímu řízení. Tímto rozhodnutím Česká správa sociálního zabezpečení přiznala žalobci ode dne 1. 11. 2005 starobní důchod podle § 29 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.“) a podle čl. 46 odst. 1 Nařízení Rady (EHS) 1408/71 ve výši 6986 Kč měsíčně. Starobní důchod žalobce byl zvýšen podle nařízení vlády č. 415/2005 Sb., podle nařízení vlády č. 461/2006 Sb. a podle nařízení vlády č. 256/2007 Sb., od ledna 2008 tak žalobci náleží ve výši 7990 Kč měsíčně. Žalovaná uvedla, že svým rozhodnutím realizovala rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2007, č. j. 41 Cad 120/2007. Dobu studia na Vysoké škole námořní v Odesse v období od 1. 9. 1963 do 30. 7. 1964 a od 17. 10. 1964 do 29. 2. 1969 nebylo možné žalobci započíst pro důchodové účely ve smyslu ust. § 5 odst. 1 písm. m) zákona č. 155/1995 Sb., neboť studium nebylo

realizováno na vysoké škole v České republice, ale v cizině. Tuto dobu studia lze pro účely důchodového pojištění ve smyslu ust. § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. a čl. V. odst. 1 a 4 zákona č. 134/1997 Sb. započítat pouze tehdy, jestliže za ni bylo zaplacené pojistné. Tuto skutečnost však žalobce neprokázal.

Krajský soud posuzoval, zda bylo možné žalobci započítat jako dobu pojištění dobu studia na Vysoké škole námořní v Odesse. Žalobce byl ke studiu doporučen tehdejší zaměstnavatelem Československou námořní plavbou v Praze, ke studiu byl vyslán s dalšími 16 studenty Univerzitou 17. listopadu v Praze a Ministerstvem školství a kultury tehdejší ČSR. Podle diplomu č. 549288 žalobce v roce 1969 ukončil studium na Vysoké škole námořní v Odesse a získal vzdělání v oboru námořní navigace. Rozhodnutím státní zkušební komise ze dne 26. 2. 1969 získal kvalifikaci inženýr – navigátor. Jeho studium bylo hrazeno československou stranou, žalobce v cizině nepracoval, pouze tam studoval jako stipendista Ministerstva školství a kultury ČSR. Žalobce podal dne 15. 4. 2005 u Sociální pojišťovny - Bratislava žádost o starobní důchod, přiznání důchodu požadoval ode dne 1. 11. 2005.

Krajský soud považoval za zásadní vymezit, jaká právní ustanovení jsou pro nesporný skutkový stav aplikovatelná, a tyto pak vyložit tak, aby výklad snesl nároky ústavně konformní aplikace. Stěžejním ustanovením pro vyřešení předložené právní otázky je ust. § 13 zákona č. 155/1995 Sb., které obsahuje pravidlo pro hodnocení dob zaměstnání získaných před 1. 1. 1996. Jde svou povahou o stěžejní ustanovení směřující do minulosti, v níž po několik desetiletí nynější pojištěnci získávali doby potřebné pro nárok na starobní důchod, ovlivňující ovšem také jeho výši.

Zákon č. 425/2003 Sb. obsahoval v článku II. bodu č. 2 přechodné ustanovení, podle něhož o nárocích na důchody, které vznikly před 1. 1. 2004 a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o přiznání, odnětí nebo změně výše těchto důchodů za dobu před 1. 1. 2004, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, se rozhodne podle předpisů účinných před tímto dnem. Krajský soud dospěl k závěru, že pokud v posuzované věci nárok na starobní důchod vznikl ode dne 1. 11. 2005, bylo o něm rozhodováno dne 9. 4. 2008, a přezkoumávané rozhodnutí žalované představuje rozhodnutí o změně primárně za dobu před 1. 1. 2004, pak uvedené ustanovení nařizuje použít ust. § 13 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2003. Ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. v tomto znění stanoví, že za dobu pojištění se považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. květnem 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud bylo za ni zaplacené pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného.

Doba studia na vysoké škole v cizině byla dobou zaměstnání podle ust. § 8 odst. 1 písm. f) a § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. ve znění účinném před 1. 5. 1990, s modifikací provedenou v ust. § 169a zákona č. 100/1988 Sb. a podle § 1 a § 24 vyhlášky č. 149/1988 Sb. Jedinou podmínkou pro hodnocení této doby bylo občanství České republiky (v daném případě je žalobce státním občanem Slovenské republiky, na území České republiky získal dobu pojištění v rozsahu 28 roků). Studenti vysokých škol vyslaní ke studiu do ciziny byli nemocensky pojištěni podle vyhl. č. 102/1957 Ú.l., o nemocenském a o důchodovém pojištění zabezpečení studentů a vědeckých aspirantů, a

posléze podle vyhl. č. 165/1979 Sb., o nemocenském pojištění některých pracovníků a poskytování dávek nemocenského pojištění občanů ve zvláštních případech.

Podle ust. § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. ve znění účinném k 30. 4. 1990, se doba studia v cizině osobám majícím československé státní občanství hodnotí bez dalšího. Žalobce získal dobu studia v letech 1963 – 1969 na území Ukrajiny. Krajský soud konstatoval, že žalovaná se opomněla zaobírat charakterem studia. Nijak nezohlednila, že se jednalo o vyslání ke studiu státním orgánem (Ministerstvem školství a kultury ČSR). Šlo tedy o období institutu tzv. vyslaných pracovníků, kteří podléhají vnitrostátní právní úpravě. Krajský soud proto uzavřel, že doba studia na VŠN v Odesse v letech 1963 – 1969 bude hodnocena podle ust. § 8 odst. 1 písm. f) a § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. ve znění k 30. 4. 1990 ve vztahu k ust. § 13 odst. 1 věť před středníkem zákona č. 155/1995 Sb. ve znění k 31. 12. 2003. Splnění podmínky československého občanství nebylo v řízení zpochybněno.

Krajský soud dále vycházel ze závěrů rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007 - 101. Nejvyšší správní soud hodnotil úpravu, podle níž by osoby, kterým vznikaly nároky na důchody po 31. 12. 1995, měly by doplácet pojistné za doby zaměstnání v cizině před rokem 1990, jako velmi problematickou. Dospěl k závěru, že osoby, které získaly dobu studia v cizině před 1. 5. 1990, budou vyloučeny z povinnosti platit za tyto doby pojistné. Jedině tak lze odstranit křiklavou nerovnost podle data vzniku nároku na důchod a zachovat srovnatelnost v zacházení s těmi pojištěnci, kteří studovali v cizině po roce 1990 a studují tam i po roce 1995, aniž by měli jakoukoliv povinnost za tyto doby platit pojistné. Jediným východiskem je tedy neaplikovat ust. § 13 odst. 1 větu za středníkem zákona č. 155/1995 Sb. na nároky vzniklé v období od 1. 1. 1996 do 31. 12. 2003, u nichž má být hodnocena doba studia v cizině před 1. 5. 1990. Krajský soud v Brně proto rozhodnutí žalované zrušil pro nezákonnost podle ust. § 78 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Současně žalovanou zavázal právním názorem, že doba studia žalobce na VŠN v Odesse v letech 1963 – 1969 v rozsahu specifikovaném žalobcem bude hodnocena pro důchodové účely bez povinnosti zaplatit za uvedenou dobu pojistné.

Podanou kasační stížností napadla stěžovatelka rozsudek Krajského soudu v Brně z důvodů podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Uvedla, že mezi účastníky řízení před Krajským soudem v Brně byl spor o to, zda lze hodnotit studium žalobce na Vysoké škole námořní v Odesse v období od 1. 9. 1963 do 30. 7. 1964 a 17. 10. 1964 do 29. 2. 1969 pro účely důchodového pojištění, přestože za tuto dobu nebylo zapláceno pojistné.

Krajský soud konstatoval, že na případ žalobce dopadá ust. § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2003, podle něhož se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem. Stěžovatelka k tomu uvádí, že podle předpisů platných před 1. 1. 1996 byla doba studia na vysoké škole v cizině dobou zaměstnání (§ 8 odst. 1 písm. f) a § 11 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., ve znění účinném k 30. 4. 1990). Dobu studia na Vysoké škole námořní v Odesse je proto třeba hodnotit jako dobu zaměstnání. Jelikož tato doba zaměstnání byla získána mimo území tehdejšího Československa, jedná se o dobu zaměstnání v cizině. Podle ust. § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. je možné tuto dobu

(získanou před 1. 5. 1990) započíst pro účely důchodového pojištění, jen pokud za ní bylo zaplacen pojištění, a to nejdříve ode dne zaplacení pojištění. Vzhledem k tomu, že za zmíněnou dobu pojištění zaplacen nebylo, stěžovatelka ji pro účely důchodového pojištění nehodnotila.

Krajský soud považoval rozhodnutí žalované ze dne 9. 4. 2008 za nezákonné z důvodu, že při hodnocení doby studia účastníka vzala v úvahu nezaplacení pojištění, a to ačkoli tak učinila podle právního názoru téhož soudu v souladu ust. 78 odst. 5 s. ř. s. Stěžovatelka má za to, že by bylo naopak nezákonné, kdyby tento právní názor nerespektovala.

Nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku pak stěžovatelka spatřuje v nedostatečném odůvodnění. Krajský soud se vůbec nevypořádal s námitkou stěžovatelky uvedenou v jejím vyjádření ze dne 15. 1. 2009, že právní názor, o němž opřela své rozhodnutí ze dne 9. 4. 2008, byl totožný s právním názorem učiněným tímž soudem v předcházejícím řízení, který byl pro ni závazný podle ust. 78 odst. 5 s. ř. s. Stěžovatelka dále poukázala na nepřesné označení zrušeného rozhodnutí ve výroku rozsudku, neboť je zde chybně uvedeno jednací číslo. Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Brně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že napadený rozsudek shledal zcela správným. V důsledku řady změn právních předpisů za dobu od roku 1969 by byla žalobci bez jeho zavinění odejmuta možnost započítat dobu studia do doby pojištění. Započítání doby studia se mělo posuzovat podle předpisů platných v době jeho studia. Žalobce byl ke studiu vyslán tehdejší Ministerstvem školství a kultury, tedy tehdejší ústředním orgánem státní správy, a pokud mělo být za dobu studia žalobce placeno pojištění, mělo je platit toto ministerstvo. Není možné přenášet tuto povinnost na žalobce a případné neplacení pojištění klást k jeho tíži. Žalobce dále poukázal na to, že ačkoli žalovaná namítla, že v rámci svého naposled napadeného rozhodnutí realizovala právní názor Krajského soudu v Brně, byl krajský soud při vydání svého rozsudku vázán rozhodnutím Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, v němž se tento zabýval obdobnou problematikou. Žalobce navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hlediska uplatněných stížných bodů, jakož i ve smyslu ust. § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud se předně zabýval námitkou žalované, že dobu studia žalobce v cizině nemohla z důvodu nezaplacení pojištění hodnotit jako dobu pojištění, neboť byla podle ust. 78 odst. 5 s. ř. s. vázána právním názorem, který Krajský soud v Brně vyjádřil ve svém předchozím zrušujícím rozsudku.

Zde je nutno vzít v úvahu, že v době mezi oběma rozhodnutími krajského soudu zaujal Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007 - 101, publikovaném pod č. 1549/2008 Sb. NSS, zcela odlišný právní názor na řešenou právní otázku, tedy otázku hodnocení doby studia v cizině před 1. 5. 1990 ve vztahu k zaplacení

pojistného za tuto dobu, než jaký byl obsažen ve zrušujícím rozsudku krajského soudu. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech správního soudnictví, jehož úkolem je rovněž výklad právního řádu a sjednocování rozhodovací činnosti krajských soudů, je krajský soud nepochybně judikaturou tohoto soudu vázán. V projednávané věci byl tudíž povinen respektovat judikaturu Nejvyššího správního soudu týkající se výkladu a aplikace ust. § 13 zákona č. 155/1995 Sb. bez ohledu na to, že již v předchozím rozsudku zavázal žalovanou právním názorem odlišným. Byť se k tomuto krajský soud blíže nevyjádřil, je z odůvodnění jeho rozsudku zřejmé, že k odlišnému posouzení rozhodné otázky a tedy ke zrušení rozhodnutí žalované přistoupil právě na základě zmíněného judikátu Nejvyššího správního soudu.

Ve věci samé pak uvážil Nejvyšší správní soud takto:

Nejvyšší správní soud uvádí, že studenti vysokých škol, ať již na území České republiky či v cizině, ani podle předpisů účinných do 31. 12. 1992, ani podle zákona č. 589/1992 Sb., účinného od 1. 1. 1993, nebyli z titulu účasti na důchodovém zabezpečení povinni k jakýmkoliv platbám do tohoto systému. K takovému zásahu nedošlo ani od 1. 5. 1990, kdy již pro výkon práce v cizině byla stanovena podmínka placení pojistného zákonem č. 110/1990 Sb. (ovšem nikoliv zpětně za doby před 1. 5. 1990, naopak § 169a zákona č. 100/1988 Sb. zachovává účinnost předpisů účinných před tímto datem pro všechny doby zaměstnání nabyté do 30. 4. 1990).

Klíčovým ustanovením pro vyřešení předložené právní otázky je ustanovení § 13 zákona č. 155/1995 Sb., jenž obsahuje pravidlo pro hodnocení dob studia získaných před 1. 1. 1996.

Podle § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2003, se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud za ni bylo zapláceno pojistné, a to nejdříve od zaplacení pojistného.

Uvedené ustanovení pak bylo novelizováno zákonem č. 425/2003 Sb., s účinností od 1. 1. 2004. Podle § 13 odst. 1 v jeho znění od 1. 1. 2004 se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud za ni bylo zapláceno pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného.

Podle § 13 odst. 2 se za náhradní dobu pojištění považují též náhradní doby získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem a doba pobírání důchodu za výsluhu let. Za náhradní dobu pojištění se považuje též doba studia získaná před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to pro dobu prvních 6 let tohoto studia po dosažení věku 18 let.

Zákon č. 425/2003 Sb. obsahoval v článku II. bodu č. 2 přechodné ustanovení, podle něhož o nárocích na důchody, které vznikly před 1. 1. 2004 a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o přiznání, odnětí nebo změně výše těchto

důchodů za dobu před 1. 1. 2004, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, se rozhodne podle předpisů účinných před tímto dnem.

Stěžovateli, narozenému dne 30. 3. 1944, vznikl nárok na starobní důchod (věková podmínka) dne 30. 9. 2005. Je tedy zřejmé, že je nutno vycházet ze znění ustanovení § 13 odst. 1 a § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. účinného od 1. 1. 2004.

Zákon č. 425/2003 Sb., účinný od 1. 1. 2004, učinil z doby studia po dosažení věku 18 let získané před 1. 1. 1996, a to kdykoliv a kdekoliv před tímto datem, dobu náhradní (před tímto datem se jednalo o dobu pojištění, jež byla představována tzv. dobami zaměstnání získanými před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem). Jako doba náhradní tudíž nepodléhala placení pojistného. Nejvyšší správní soud zde poznamenává, že i při posuzování obdobného skutkového stavu v případě vzniku nároku na starobní důchod před 1. 1. 2004 již dříve zdejší soud dovodil, že pro zápočet doby studia v cizině před 1. 5. 1990 nebylo nutné pojistné doplatit, byť se tyto doby posuzovaly jako tzv. doby zaměstnání (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 66/2007 – 50 ze dne 14. 10. 2008, www.nssoud.cz).

Ačkoli tedy argumentace krajského soudu neobstojí, neboť vycházel z ust. § 13 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění, které na projednávaný případ nedopadalo, lze uzavřít, že krajský soud nepochybil, jestliže rozhodnutí žalované zrušil z důvodu, že tato při stanovení důchodu žalobce nezhodnotila dobu jeho studia v cizině, neboť za ni nebylo zapláceno pojistné. Jak již Nejvyšší správní soud objasnil výše, na předmětnou dobu studia se nevztahovala povinnost zaplatit pojistné, neboť osobám, které získaly dobu studia v cizině před rokem 1996, a kterým nárok na důchod vznikl po 31. 12. 2003, byla doba studia po 18. roce věku změněna na dobu náhradní (§ 13 odst. 1 věta před středníkem, § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 425/2003 Sb.).

Co se týče chybného uvedení čísla jednacího rozhodnutí žalované ve výroku rozsudku, nemá toto vliv na zákonnost rozsudku, neboť je zcela zřejmé, o kterém rozhodnutí žalované bylo rozhodnuto, v odůvodnění rozsudku je pak číslo jedací uvedeno ve správném tvaru.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že rozsudek Krajského soudu v Brně netrpí nezákonností z důvodů tvrzených stěžovatelkou podle ust. § 103 odst. 1 a) a d) s. ř. s., z úřední povinnosti pak nebyly zjištěny ani vady podle ust. § 103 odst. 3 s. ř. s. Kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení ze zákona, žalobce měl v řízení o kasační stížnosti plný úspěch, žádné náklady mu však v souvislosti s tímto řízením prokazatelně nevznikly. Nejvyšší správní soud mu proto náhradu nákladů nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. září 2009

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu